

ԴԻՒԱՆ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲԻ

ՆԱՄԱԿԱՆԻ ԳՐԻԳՈՐ ՇՂԹԱՅԱԿԻՐ ՊԱՏՐԻԱՐԷԻ

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻ 14 (22Ա)

ՀԱՍՏԷ

Ի Ստամպոլ՝ ի ձեռն Տեառն Յովաննու՝
Աստուածարան վարդապետին եւ մեծի Պատրիարքին՝ զի բացեալ ընթերցցի առանձին. անբաց
յումեքէ հասցէ ի բարին:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ

է՛

Տեառնդ Յովաննու Աստուածարան վարդապետիդ՝
եւ մեծի Պատրիարքիդ՝ սրտաբեկ անձամբ եւ լալոտ
աշօք՝ զողջոյնն սիրոյ ընծայեմ

Յունիս լ [1733]

Եւ զայս ինչ յայտ առնեմ մեծութեան քում. զի ի Յունիսի ամսոյ
գրեալ գիրն՝ զոր յղեցի ընդ զօրիմաց Սարգսին՝² ոչ գիտեմ եհառ առ քեզ թէ
ոչ՝ յորում գրեալ էի ի նա զրօթ մահուան սիրածին որդոյ մերոյ Աճոռակալ
հանճարեւ վարդապետին իմոյ՝ Համառոտ՝ գրեալ, եւ այժմ զնոյնն գո՛ւմ:
Զի Յունիսի ժա. յերկուշաբթի օրն, ի տօնի Ներսիսի Սրբոյ Հայրապետին
մերոյ մեծի ի մետասան ժամուն նստեալ ի խցնակս միամիտ զգիրն զայն գրէի
ի վերջն հասեալ գրոյն՝ յայնժամ սպասաւոր որդոյն մերոյ ստիպով եկն թէ
վարդապետն կոչէ գրեզ՝ զոր բազմիցս այնպէս լեալ էր, զոր հապճեալ փութով
զնացեալ իմ առ նա՝ իսկ իրբեւ ետես զհէքս իսկոյն՝ աղաղակեաց փո՛ր իմ,
փո՛ր իմ պատուեցաւ՝ եւ իջուցեալ յաթոռոյն յիւրոյ անղաց վերայ, եւ նոյն՝

1 Գաբգին վրդ. Յովսէփեանց հրատարակած է այս նամակը «Արարացի մէջ»
(1915, էջ 11—17): Իր հրատարակութեամբ մէջ պահած է Շղթայակրի կրճատումները, գործածելով պատկառելի ուր որ անհրաժեշտ է: Սակայն այս ձեռք պատճառ եղած է մտքի վրէպն, բու, որոնց սակայն չիմ անդրադառնալ այստեղ: Կը ճշմանեմք միայն կարեւոր վերադասերը:
Այսպէս, Գ. Վ. Յ. ունի *Յովաննու*, փոխանակ *Յովաննու*:

2 Գ. Վ. Յ. առաջին Ս տառը չունի:

3 Գ. Վ. Յ. *մուտ* (համառոտ?): Նամակին մէջ շատ յստակ՝ *Համառոտ*:

4 Գ. Վ. Յ. *այն*:

ժամայն աւանդեաց զբաղցր Հոգին իւր ի ձեռն բարի հրեշտակին Աստուծոյ. եւ իմ ի դողումն եւ ի հիացումն եղեալ թալկացեալ անկալ յերկիր. իսկ զաղէտ, զկեօնի՞ծ, զո՞ղբ եւ զաշխարհոյն մեր՝ մահաւանդ զսրբաբնի մօրն՝ ո՞ կարէ պատմել՝ ո՞չ աւուրն եւ ժամուն այնմիկ՝ եւ զի՞ յերկարեցից. ի նմին ժամու. ի սուրբ յեկեղեցիս՝ իջուցաք զօրհնեալ մարմին գեղաղէ՛ք քաղցր որդոյս՝ տեսաք սպիտակացեալ զօրհնեալ դէմս նորա որպէս զյոյս՝ եւ հոտ աւուրեալն անարժան զԲրիստոս պատարագեալ չորացեալ ձեռօքս օծի, բայց յահի կայի ի կողմանէ դատարանին. զօրանայ մեր որդի Գարբրիէլ վարդապետն՝ զնացեալ թէքճիման Ահմէտ պէկիրն առ Շահպատանի որդի Ապտովահապըն. նա՛ն եւ մեծ եղբայրն իւր՝ զբաղում զարտօսը հեղեալ. եւ յետոյ զաղուհացն ոչ մոռացեալ նայիպ Ապտովահապն վերոյիւեցեալն՝ իսկոյն յղեաց առ բարեմիտ դատաւորն զգիր հրամանին թաղման առեալ երեք վարդապետն՝ մինչ մեք զկարգն կատարէաք, թարց միոյ փոկդի խոտածանն. սէ՛ր իմ Աստուած էք յաջողօղն, այլ նայիպն՝ եւ Ահմէտ պէկն զմեծ բարութիւնս եւ զլուսութիւնս առ բարին, յաւէտ նայիպն Ապտովահապ. եւ զկնի այնմ բարձեալ զօրհնեալ մարմին որդոյս, ողբերկական հառաչմամբ տարաք ի զիր հանգստեան ի սուրբն Փրկիչ՝ զոր գրեթէ եւ քարինք տեղոյն լային՝ զի ամենայն աղղք քրիստոնէից՝ եւ վէթիլք՝ նաեւ ալլազիլք խուռն բազմութեամբ եկին ի թաղումն սնդր՝ եւ ոյնպէս մեծաւ փառաւորութեամբ եւ կոկծաղին դառն աղէտիւ իջի ի խորութիւն եւ զօսացեալ բազկօքս գրկեալ իջուցի ի հող տապանի, զոր ինքն ինձ պարտ էք առնել՝ վա՛յ և (1000) գլխոյս եւ աչացս՝ եւս իւրն արարի. եւ եղի հուպ մարմնոյ Միխայիլ մեծի վարդապետին եւ Պատրիարքին՝ եւ զգիր տապանին գեղեցիկ ետուլ շինել ըստ ըզմիցս. որոյ Հողոյ նորա Աստուած ողորմի եւ երկնից լուսոյն լուսաւորէ, եւ զքեզ եւ զմեզ Աստուած սուրբ Հողին միութեալէ. եւ յիրաւի դիւայժմ որդեկորոյս հա՛րս որոնեմ ի սուրբ վանացս՝ եւ յոչ դառնելն զցանկային իմ, զնամ յօրն մի կամ ք. անգամ ի սուրբ Փրկիչն՝ լսմ աղէտիւ ի վերայ սուրբ տապանի ըզմայոյս՝ եւ դամ ուշաթափեալ. բայց գոհանամ զԱստուծոյ՝ զի մի փող հաքմի ոչ զնաց. եւ համայնք՝ զԱստուած ողորմին տան.

(Լուսանցիմ վրայ) Իսկ զկնի սուրբ թաղման ցանկալոյս, յորում ի սուգ սպաւորեալ՝ նոստէք, ի դատարանէն, ի մուսայմէն, եւ յամենայն մեծամեծաց սրբոյ քաղաքիս զորոյց եկեալ թէ զո՞ ոք կամիս զնել վէթիլ, զի մեք ոչ զոք կամիմք լինել, բայց զԳարբրիէլ՝ վարդապետն ինդրեմք զի առնիցես վէթիլ, եւ ոչ զՅակոբն կամ զայլ ոք. եւ իմ արտասուօք ամենեցուն զայս պատահան ետուլ՝ թէ ի Ստամպոլ գիր եմ գրեալ՝ պատասխան նոցա զայ եւ ապա տեսից թէ ո՞վ լինիցի. զի թարց Պատրիարքի եւ իշխանաց զորոյ եւ հրամանին՝ եւ զոչինչ իր կարեմ առնել աստ. եւ նոքա այսու բանիւս համոզեալք զնային հաւանութեամբ. եւ այժմ թէ իր ինչ գիպեցի՞¹⁰, Գարբրիէլ վարդապետն եւ թէքճիման Պօղոսն՝ խզնացեալ՝ աշակերտ առ Քրիստոս հանդուցելոյն՝ զպա-

5 Գ. Վ. Ե. եկեղեցին:

6 Գ. Վ. Ե. Ապտովահապ (ծակը կարգաւորած) ա: Որեւէ գիր կամ բառ կարծաւոր չէ, եւ պէտք է ըլլայ Ապտովահապն. եւ...:

7 Գ. Վ. Ե. համայն:

8 Գ. Վ. Ե. սպաւոր եալ:

9 Գ. Վ. Ե. զգարբրիէլ:

10 Գ. Վ. Ե. դիպցի:

տասխտան տան, այլ ոչ մէջիւ անուամբ, որ եւ զսուրբ անդ համբուրեն յալով: Եւ զի խոհեմն այն երանելին՝ զկտակ իմն ի կենդանութեան իւրում զարմանալի գրեալ էր, յորում եւ զայս՝ թէ ի Ղալաթիոյ նորաշէն սուրբ եկեղեցին ինձ քառասունը մի տաս կատարել՝ ինձ գրեալ էր. եւ զայս եւս պրեալ թէ բնաւ ի դրամի կողմանէ փող մի չունիմ, բայց միայն թաղման պաշտամանս¹¹ լ. (30) Խ. (40)¹² զուշ եւ ոչ այլ ինչ. զոր ընթերցայ ի լուր ամենեցուն, եւ դարձա-ցան ամենեքին ընդ նախապատրաստութիւն երանելոյն. յաւանորոյ խնդրեմ զի ի մէկ յաւիտաւորէ քառասուն զուշ փոխ առցես եւ ի Ղալաթիոյ Սուրբ Լուսաւորիչ եկեղեցին քառանայից տայցես, զի զսուրբ պատարագն Խ. (40) կատարեցեն իմ սիրուն Աթոռակալ վարդապետի Հոգոյն: Եւ այժմ նա պնայ ըր-ճանապարհ ամենայն մարդկան, եւ եթող ինձ զկակեմ մշտնջենական, յիշելով զիրա զմանն, զյատասկն, զսէրն, զքաղցրութիւն. եւ զայս եւս զի այս ժր. (12) տարի եւ կէս ի միտսին աստ բնակեալ, ի մէջ անտաննի գործոյս ոչ յիշեմ թէ օրին մի զիմ սրտիկն խոցեալ է՝ կամ ընդդէմ պատասխանեալ. այլ յա-մենայնի հնազանդ՝ յամենայն իր զոր ասէի իւրն՝ եւ փութով կատարող. զոր կարծեմ թէ այսու սղոյս իջանելոց եմ ի հոդ. այլ Տեառն կամք օրհնեալ եւ փառաւորեալ լիցի: Եւ այժմ սէր իմ, Տեառն փառք զոն միաբանք ի սուրբ յԱթոռս, եւ յայլ մեր վաւերայան¹³ ցծ. (150) ողիւք ընդ կարգաւորս եւ ընդ մահտեսիս՝ սակաւ ինչ պահաւ. եւ որք միամիտք զգործս իւրեանց թէ Հոգեւոր եւ թէ մարմնաւոր կատարեն ե զկատուած օրհնեն. ե յովովքն աշուղէս են. զտանին եւս որք ի միտս այլ՝ եւ ի սիրտս եւ ի լեզուս¹⁴ այլայլք են բայց ոչ յայտնի. Յակոր վարդապետն՝ զինի միախմանելոյ ցանկալոյն¹⁵ իմոյ՝ ի խու-ցրն մտեալ, յաղօթս եւ ի սեղանն միայն դայ՝ եւ ոչ ընդ ումեք խօսի. եւ ոչ ի բան կխառնուի. եւ ոչ մեք տեսեք թէ ի վերայ գործոյ կաց, եւ թէ կոչեմ զայս առ իս եւ պնայ՝ բայց զսիրտս ամենեցուն Տէր քննէ: Եղբայրն մեր Սահակ վարդապետն զքնն յոյժ շնորհակալ եւ զմեզ մխիթարէ յար. սակաւ ինչ մար-մանն ծուռ կը մանէ՝ այլ խնդան զինչ առնէ՝ իւր գործն այն է. զներհակն իմ սրղոյս զմեր չեղածն Պետրոս կրկին յեաֆայ յղեցի. եւ զՍարգիսն առտ բերի. Յովանէզն ի Շամայ եկեալ մնաց աստ՝ եւ բարեկամ այլազգիքն ասին թէ մի՛ պահէ՛ք զոս աստ՝ զի ձեզ վնասէ. եւ ոչ զիտեմ թէ որպէ՞ս յղեցից. յաւուր միում մողովեցի զամենայն զմիաբանսն¹⁶ եւ ասացի ի մէջ սրբոյ եկեղեցոյն, թէ եղբայրք, այս բ. ամ¹⁷ բ. ամիս ի մէջ ցաւոյ զուով իմ որդին, Տանն¹⁸ ցաւն յիմ զլուխս էր, եւ յօժարութեամբ կատարէի զամենայն զգործն որպէս գի-տե՛քդ, ախն ունելով առողջութեան նորա. եւ այժմ աշուղէս եղեւ եւ խաւարե-ցոյց վաչս իմ. խնդրեմ ի ձեռն զի որպէս մինչեւ ցայժմ էր այս ք. ամ ք. ա-միս, այլուի թող աշուղէս մնայ՝ կրկին եւ կրեցից զվիշտս՝ զի վասն իմ մեղա-ցրս եղեւ այս՝ համբերեցուք մինչեւ ի մեծ Քաղաքէն զիւր վայ. եւ ամենայն զործակալ ի վերայ իւր գործոյն Հաստատ թող մնայ Հաւատարմութեամբ. եւ ընդ այս բան համայնք զՀաւանութիւն տուեալ արձակեցան խաղաղութեամբ.

11 Գ. Վ. Ե. պաշտաման:

12 Գ. Վ. Ե. գ. ի.:

13 Գ. Վ. Ե. վաւերայոյ:

14 Գ. Վ. Ե. լեզուս:

15 Գ. Վ. Ե. ցանկալոյ:

16 Գ. Վ. Ե. զմիաբանս:

17 Գ. Վ. Ե. զեղուած՝ Բ. ամ:

18 Գ. Վ. Ե. չէ կրցած կարգալ այս բառք՝ Տանն:

եւ զի երկուքինքս այս՝ անհաշտ թշնամիք են միմեանց Յակորն եւ Գաբրիէլն . արդ՝ թէ հաքիմի, թէ ալլազգեաց եւ թէ միաբանից՝ զայս ասացի թէ ի Բիւ-
զանդիոյ եւ ի Պատրիարքէն գիր պիտիբ գայ . դու ալլ թոյլ չը թողուս՝ ժո-
ղովեա զխորհրդական մեր բարեկամսն . եւ լաւ խորհրդով իր մի հաստատեցէք
եւ զգիրն ծածուկ ինձ յղեցէք՝ տեսից թէ ո՞րպէս կ'լինի : Իսկ թէ դու եւ բարե-
կամք Սրբոյ Տանն՝ հրամայեցէք՝ թէ Տունն եւ բանն քո է , մեզ զի՞նչ փոյթ .
սէ՛ր իմ հաւատա՛ զի քնաւ բանականութիւնս պնացեալ է եւ արեւ ի վախ անկելոյ
ժամ մի ի տեղ մի ոչ կարեմ հանդարտիլ . զայս զիբս ալլ ի դիշերի գրեցի բա-
ղում հեծեծանօք եւ արտասուօք . իսկ թէ ասացես թէ անհաշտ է թարց քո կա-
մացն մեք զոք ո՛չ կարգեմք այդր վէճիլ ի վերայ քո . արդ՝ ես յայտնեցից
զխորհուրդն իմ . ո՞հ եւ ո՞ . վայ իմ դլխոյս , ես զիմ ըղձալի Հաննայն խնդրեմ
ինձ Աթոռակալ . եւ այն ո՞ւր է . զնաց թռեաւ իմ՝ զեղեցկատես թռչունն յիմ՝
ձեռացս՝ եւ ալլ աստ ոչ գտանեմ զնա , բայց թէ ի հանդերձեալն . հոգոյ նորա
Աստուած ողորմի : Եւ որովհետեւ այս այսպէս եղեւ , ալլ զառաջնորդութիւն
ես զինչ ասեմ¹⁹ . բայց թէ նստայց եւ ողբացից զմեզս իմ եւ զորդիս . իմա՛ զինչ
ասեմ վարդապետ՝ Աստուած քեզ շատ յերկար կեանք տայ՝ ալլ ըստ ասիցն թէ
այս ուղտն յամէնու դուռն կ'չողի , այսուհետեւ ինձ խորհուրդ եւ կամք ալլ
որիչ ոչ գոյ՝ բայց միայն այս՝ զի զտեղոյդ²⁰ բանն հոգացես՝ յերկուց զմինն
կամ զՅարութիւն կամ զՅակոբ վարդապետքն զո՛վ ոք որ համայնքն կամին՝ ի
տեղի քո վէճիլ առուածր հաստատեցես եւ դու աճապարեալ աստ ժամանեալ
Տան քո տիրութիւն առնիցես , մինչդեռ ժամանակս ի ձեռսդ է հոգա . մասն
այնորիկ յորդոյս հիւանդութեան ժամանակն զայն գիրն քեզ եւ ժողովրդեան
գրեցի . եւ մասն այնորիկ այժմ ամենեցուն ասացի թէ ի Ստամպուլս թուխտ
պիտիբ գայ՝ եւ յիմ միտս ոչ գրոյ մասն է՝ ալլ մասն քո գի²¹ բարոյ ելեալ
զայցես մեծաւ պատարաստութեամբ՝ տեղոյդ հաստատութեան լաւ , եւ զայս ի
միտ ա՛ծ՝²² զի այժմ թէ լուսաւորեալ հոգին առ Տէր զնաց , ոչ բարին զյուլիս
իմ կիսակենդան գոլով զամենայն օրպէսն մի ըստ միովէ գրեցի քեզ . իսկ թէ
հրամանն Աստուծոյ հասանէ՝ եւ օր մի ես պարգուայ՝ ո՞վ պիտիբ²³ զրէ քեզ՝
թէ այս այսպէս եղեւ . եւ կամ թէ մինչեւ զրեն եւ մինչեւ դու զայցես՝ պատ-
ճառելով²⁴ զպատճառս , Տանն հալն ո՞ւր կերթայ հասանի . ի սէ՛րն քրիստոսի
լաւ խորհնաց զայդ , եւ զայս վասն այն գրեցի զի իմ հաստատ խորհուրդն այս
է՝ զի դբան քո հոգացեալ լաւ՝ ելեալ Աստուծով զայցես ի Սուր յԵրուսաղէմ ,
ի Սուրբ Տունս քո՝ զի ես կամ զնացից կամ առանձնացայց՝ եւ այն եւս մասն
օգտի քո . եւ զի ես իմ կամաւս՝ զանուն որդոյ իմոյ՝ ի վերայ այլոյ ումեք
ոչ կարեմ դնել՝ բայց թէ ի հարկէ , եւ զի թէպէտ զայս ամենայն գրեցի քեզ՝
սակայն եւ զայս եւս գրեմ , զի մի կիսատ եւ չուտափոյթ դբանդ առնիցես՝ որ
Աստուած չէնէ յերկուց կողմանց՝ տեղոյդ եւ տեղոյս եւ մեզ միտս չլինի , թէ-
պէտ յաջողումն յԱստուծոյ է , զոր տէր Աստուած տացէ քեզ կարողութիւն եւ
բարի յաջողումն : Պէ՛տ իմ , ես յիմ կողմանէ՝ առաջի Աստուծոյ զամենայն
ստուգութեամբ քեզ առանձին գրեցի զի զանխուլ ընթերցցիս , եւ քնդ ճշմա-

19 Գ. Վ. Յ. ասեմ :

20 Գ. Վ. Յ. զտեղացդ :

21 Գ. Վ. Յ. զեղչած է գի :

22 Գ. Վ. Յ. ծանօթութիւն ունի , ուր կ'ընէ . «Պատիւն աւելորդ» : Սակայն Շգրա-
յակիրի ձեռագրին մէջ շեշտ է ճածիմ վրայ , ոչ քէ պատիւ՝ Աստուած նշանակութեամբ :

23 Գ. Վ. Յ. պիտի :

24 Գ. Վ. Յ. պատճառով :

ըիտ բարեկամացն մերոց ղիտորհուրդն բարի առնիջիք. եւ որպէս գրէք ինձ ա'յնպէս Աստուծոյ առնեմ, թէպէտ առաջին մարդն չեմ, այլ զայրէթէ²⁵. զՊրոփոքոն եւ զԱւետիք վարդապետսն չթողուս յուրեք երթալ, այլ ընդ քեզ բերցես՝ կամ յղիցես. բայց ընդ քեզ բերելն լաւագոյն է: Ողջ լեր ի տէր զօրացեալդ Աստուծով, ի պարծանս հողոյս սղաւոր Գրիգորի որ ի Յունիսի լ. զղիրս ցնդեալ մտօք գրեցի, ամէն: Յոյժ տենչառօք զողջոյն, զԱստուծոյ օրհնութիւն եւ զչնորհ Սրբոց Տեղեացս ընծայեմ իմ սիրածին որդոցս՝ Յարութիւն եւ Յակոբ հանճարաշատ վարդապետացս. եւ սիրով եւ հարկիւ պատուիրեմ իմ որդոցդ՝ թէ զԱստուծոյ՝ եւ զՍրբոյ Աթոռոյս՝ եւ զմեր ծերութեան օրհնութիւն կսիրէք, պարտիք հնադանդիւ հրամանաց Հօրն ձերոյ մեծի վարդապետին, եւ ամենայն մեծամեծաց տեղոյդ մեր բարեկամացն, բարի կամացն եւ խորհրդոցն, կրկին պատուիրեմ. եւ այլ ամենայն վարդապետաց՝ եւ նորընծայից՝ եւ պաշտօնէիցդ՝ կրկին զԱստուծոյ²⁶ օրհնութիւնն ընծայեմ մանաւանդ իմ Գաղպար տիրացուին, տնօրինական տեսրեբացն տպելոյ հոգս արէք վասն Աստուծոյ, եւ այդ զբարբերիդ լաւ աղաթ անէք, զի պարծեցայ իւրն թէ կդրեմ որ քեզ լաւ մտիկ անեն, եւ զի պարծեցաւ թէ զղիրս շուտով կհասուցանեմ, զոր Աստուած յաջողէ, ա'մէն:

(Ամկիւնը) Մեր բարեկամ Երուսաղէմացի Տիդորոս Ֆալլտին աղային՝ ի մէնջ շատ բարեւ անէք. եւ ասիցէք իւրն թէ զքո քաղցր բարեկամ Հանայն՝ յորժամ բարով գաս՝ այլ ոչ տեսանես, ո՛հ զլիտոյս, եւ ի քէն խնդրեմ Պե'տ իմ զի լաւ տիրութիւն դմա առնիցես, վասն սիրոյ որդոյն մերոյ, զի յոյժ բարեկամ էր նմա: Ծեր բէիդ վարդապետն այլովք եղբարք զողջոյն սիրոյ քեզ ընծայեն՝ եւ ասեն յԱստուծոյ մխիթարիս, զլուսիդ պայծառ ողջ կացցէ²⁷: Վասն Աստուծոյ Պե'տ իմ զՂալաթիոյ զքառասնոցն որ վասն ցանկալի որդոյն մերոյ գրեցի ի վերոյ՝ Հմոռանաս՝ տաս կատարել աղաչեմ:

(Դուրսի երեսին, հասցէէն վար) Սէ'ր իմ զայս գիրս²⁸ զանխուլ քեզ յրեցի՝ եւ դու ումեք սաստի կամ մեղադրանաց զիր աստ մի՛ գրեր՝ բա'ց ի մխիթարանաց եւ ի յորգորանաց. զորպէսն Տան քո՝ իմանալոյ վասն գրեցի քեզ զի դամենայն իմացիս. բայց կրկին դրեմ. այլ զգիրդ ի'նչ անեմ, զքո բարով զալդ խնդրեմ, մինչ յաշխարհի իմ զի տեսից, եւ դո'նէ օրհնեալ ձեռքդ՝ զհողոց հողոյ²⁹ տայցես. զի խղճուկ ձագուկն իմ³⁰ ճա'խ պատպաս չեկաւ որ տեսեր էիք՝ ասելով՝ հէսրաթով ել յաշխարհէ, եւ նա՛ զի ունէք զմխիթարութիւն ոչ սակաւ եւ զայս ասէր՝ ե'ս եղկելիս՝ եւ սղով պալարեայս զի'նչ ասացից. մտո՛քը խորհեաց. եւ մի՛ մեղադրեր. ահա հասարակաց զիր մի գրեցի եւ ընդ դրոյս յղեցի³¹. թէ պիտոյ է՝ յայտնեալ, եւ թէ ոչ՝ դու գիտես. եւ կրկին ի Տէր ողջ լեր՝ ամէն:

(Դարձեալ դուրսի երեսին, հասցէին մօտ, տարբեր գիրով) Վասն մահուան աթոռակալ Հեննէ վարդապետին:

25 Գ. Վ. Յ. զայրէթէ:

26 Գ. Վ. Յ. զայս:

27 Գ. Վ. Յ. կացցես:

28 Գ. Վ. Յ. գիր:

29 Գ. Վ. Յ. զհողոց հողոյ:

30 Գ. Վ. Յ. զեղկեմո՛ւ Բժ:

31 Տեսնել յաղորդ՝ Էիւ 15 (24Ա) ճամբալ:

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻ 15 (24Ա)

ՀԱՍՏԷ

Աստուծով

Հասցէ գիրս յԱստուածակեցոյց Մա՛յր Քաղաքացն
 Ի Ստամպոլ, Ի ձեռն Լուսաւորչադաւան
 օրհնեալ ողորմ մերոյ, ամենայն քահանայից
 և ժողովրդոց՝ Ի բարին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Է՛

(Պատրիարքական կնիք)

ռեմբ․ Յունիս լ․

Առ սրբաւէր քահանայսդ, և առ բարեպաշտ ժողովուրդսդ․ առ մեծածախն իշխանսդ և առ երկրագած յԱստուծոյ մահտեսացդ և մահտեսացու անձինսդ՝ որք ի մեծդ Բիւզանդիայ բնակեալդ էք Լուսաւորչադաւան երամբորդ՝ եկրդ և բնակիդ՝ երկրդ և միսաֆիրքդ՝ հոգեւոր Հա՛րթը՝ եղբարբո՛ւրդ և ողորմէ՛ք իմ, հոգեւոր սիրով սիրեցեալդ իմ․ Ե՛ս մեղապարտ Գրիգոր սրբաւոր վարդապետս՝ անարժան սպասաւորս Սուրբ Տնօրէնական Տեղեացս Դրիստոսի Աստուծոյ մերոյ՝ և աստուածադէր Սրբոյ Աթոռոյս Տեառնեղբօր Ալբրոյն Յակոբայ, և Սուրբ Գլխադրի մեծի Առաքելոյն Սրբոյն Յակոբայ: Գրեմ զծիր աստուածային օրհնութեան՝ և զուրբ ողջունի շնորհիւ Սուրբ Տեղեացոյ․ և հայեմ յԱստուծոյ զի պահեսցէ զձեզ յամենայն չար փորձութեանց: Ընդ որոյ և զայս ծանիք սիրելիք մեր ի Տէր․ զի բառ նախկին ուխտին մերոյ առ ձեզ՝ զի զոր ինչ իր Սրբոյ Աթոռոյս՝ այսր զիպցիլ՝ զամենայն շտոյգ և անսխալ գրեցից ձեզ՝ և զուրք ի լսելն հաստատացէք զորս և խօսից մերոց՝ զոր մինչև ցայժմ այնպէս է եղեալ, զոր Տէր Աստուած զձեզ զամենեւին օրհնեսցէ՝ ա՛մէն: Եւ այժմ ահա այս ինչ զիպցեալ՝ զի բաղմաշխատ ծառայն Աստուծոյ և Սրբոյ Աթոռոյս, հոգէծին որդին իմ Աթոռակալ Հանայ Բուհանէս վարդապետն՝ որ այս ք․ տարի և ք․ ամիս հիւանդ անկեալ կայր՝ ի Յունիսի ծա․ փոխեցաւ առ Քրիստոս երանելի մահուամբ, և թաղեցաւ ի Սուրբ Վանքն Փրկչին. որոյ հոգոյ նորա Աստուած ողորմի, և ձեր օրհնեալ պատուական գլուխն ողջ լիցի. այլ զիս ո՛վ ոք ողբասցէ՝ զի աչքս կուրացաւ և իմ մէջքս բեկաւ և եկի խեղճ և ողորմելի՝ այլ Տեառն կամք օրհնեալ լիցի: Եւ յետ երանելի թաղման իմ քաղցր սրբոյս՝ թէ՛ հաղիմքն՝ թէ՛ քաղաքացիք ստիպեցին զիս թէ նո՛ր վէճիլ գիր. և ես ասացի թէ մինչև ի Ստամպոլս Պատրիարդէն՝ և յիշխանաց զիր ոչ դայ՝ ե՛ս վէճիլ չեմ հաստատեր ինքնագլուխ: Եւ այժմ արտասուօք զձեզ աղաչեմ, ո՛վ Տեա՛րք Սրբոյ Տանս՝ ժողովեցարուք ի միասին՝ և Աստուծով զայս բարի խորհուրդս խորհեցարուք. ի յիմ Պատրիարդ վարդապետի յաշակերտաց զՅարութիւն կամ զՅակոբ վարդապետն՝ զորն որ զուրք կամիք՝ զրէք վէճիլ Պատրիարդ վարդապետին յայդ տեղը՝ և Սուրբ Երուսաղէմայ նազլը կարգեցէք քանի մարդ կամիք ի վերայ նոցա որ զՍուրբ Աթոռոյս բանն ի տեղդ հոգան. և զԵօփանէս Աստուածաբան վարդապետն և զմեծ Պատրիարդն՝ ուխտի անուամբ Արքունի հրամանաւ և մարզով յղեցէք աստ՝ զի եկեալ իւր և ձեր Սուրբ Տանն տրուեթիւն առնիցէ. զի ե՛ս ահա ծերացայ. և ցուպ ծերութեանս մահրացաւ և մարդոյ զորութիւն և իմաստ ոչ է մնացեալ յիս՝ զուրք զիտէք՝ բարձի թողի շանէք զայս բանս՝

յետին փոշխմանութիւն օգուտ չունի. եւ ահա սպասեմ զալստեան մեծի Պատրիարքի վարդապետին եւ ոչ այլոյ վէճիլի. եւ թէ Հրամայեցէք ինձ՝ թէ դու զքո բանն յայդ տեղդ տես եւ քեզ վէճիլ հաստատէ՝ զի անհնար է Պատրիարք վարդապետին (լուսանցքին վրայ) ի Ստամպուլու ելանել, զայն ձեր կամքն զիտէ՝ տունն եւ մեք ձեռք եմք. բայց վախեմ թէ յետոյ փոշխմանութիւն լինի. զի ես այլ Հանայ ո՛չ կարեմ դառնել, և թէ այդ մարդդ չի դայ՝ շաշխմութիւն շատ կլինի. թէպէտ յոյս մեր յԱստուած է, այլ զիտէ Տէր զի փետրաթափ եւ թեւակորոյս թռչնոյ նման եղեալ եմ. զղրածս եւ զխօսածս այլ չեմ գիտեր, միայն ի Սրբոյ Տանս պայծառութիւն, եւ յիմա խղճութիւն հայելով՝ ողբամ թէ վերջն ի՞նչպէս կլինի: Երբ արարից խօսիցս՝ զի կուրացայ յարտասուաց. ես զիմ խորհածն եւ զիտցածս զբեցի եւ հաստատ ի վերայ այնմ խորհրդոյն եմ. դուք քան զիս՝ այլ զիտունք եւ խորհրդականք՝ որպէս կամէք անպէս արարէք որ ի տեղս եւ յայդ տեղդ փնտ մի չլինի, եւ մեղադիր ինձ լինիցիք, թէ դու արիր տակով. եւ ո՛րն որ բարի է՝ Աստուած զայն յաջողէ. միայն զարտաշին հալն եւ զձեր քաջածն ի միտս ձեր բերէք, զի այլ տան եւ վանից նըման չէ՝ այս օրհնեալ Սուրբ Տունս՝ Հրմբնթէթիկի (այսպէս) վրայ է՝ շատ բարաստութեամբ տիրութիւն և օյնութիւն պիտոյ է սմա. և խնդրեմ յԱստուծոյ զի զմեզ հոգով եւ մարմնով օրհնեսցէ՝ ա՛մէն: Ի թվ. ռճճ. Ի Յունիսի Լ. գրեցաւ ի սուրբ յերուսաղէմ թալկացեալ ձեռամբս՝ և բազում արտասուօք. բաւ է:

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻ 16 (28Ա)

ՀԱՍԹԵ

Աստուծով

Հասցէ գիրս ի Ստամպուլ՝ ի ձեռն Հայոց Պատրիարքի,
Տեառն Յովաննու Աստուածաբան Վարդապետին. անբաց
ի նա հասուցանողն յԱստուծոյ զվարճս առցէ. ամէն:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ

Է՛

Տեառնդ Յովաննու Աստուածաբան Վարդապետիդ՝ եւ մեծի
Պատրիարքիդ, զողջոյնն սիրոյ արտաթախիծ սրտիւ ընծայեմ:

Յուլիս Իթ. [1733]

Եւ զայս ինչ քուժք մեծութեան յայտ առնեմ, զի յետ առ Տէր փոխեցելոյ սիրասուն որդոյ իմոյ Աթոռակալ վարդապետին, երկու՝ եւ այս երիցս Լ. դեւ գիր զոր զբեցի քեզ՝ եւ ի քէն եւ յայլ բարեկամաց մերոց զմի գիր ոչ ընկալայ. եւ այս մեծ Հիացումն, զի յօրէ յորմէ Հեռէ՝ ուխտաւորքն աստի դնացեալք են՝ բնաւ մի գիր եւ խապար ի մեզ չէ հասեալ. եւ զվասն էրն ոչ զիտեմ զի այլոց աղւաջ կու գայ գիր՝ եւ մեզ՝ ո՛չ. վասն այնորիկ կտառապիմ. եւ թէ զտեղոյս՝ եւ զմեր զորպէսն կամիս իմանալ՝ չիմանալ լաւ՝ քան զտեղեկանալով. զի Սուրբ Երկիրն՝ անտէրունջ ի տեղապահաց եղեալ զիմեանս քանձորտէ կամիւն չարքն: Եւ ոչ գոյ ոք ի քաղաքիս զի զնոսա ռանձաւորքէ. Տէր պահեսցէ զմեզ յամենայն յորդայթից, զի միաբանք Սրբոյ Տանս՝ զմիմեանս փոխարկեալք՝ մինչ ի լոյս դեզերին յերդս մեր տանց. միթէ յԱստուծոյ

լիցի ճար: Եւ յետ փոխման որդոյ մերոյ Աթոռակալ վարդապետին առ Տէր, իրեւ աւուրք ինչ անցին, ի Յուլիսի ին. օրն Ուրբաթ, ի դիշերի յորժամ ըզ՝ Սաղմոսն լրացայ, ի փոքր աթոռոյս վերայ գիր մի տեսն եղեալ յորում զամբաստանութիւն ի մեր Գարրիէլ վարդապետէն գրեալ սուտ եւ իրաւ անթիւ, զի այժմ նա՛ է որ խօսի բնդ աշխղիւս վասն Տանս օգտի, այլ ոչ թէ վէճիլ անուամբ. երկուցեալ չարացն թէ մի գուցէ հաստատեցի, եւ զիս բնդ նմա պախարակեալ, եւ թէ ի Բիւզանդ բողոքեմք. եւ ի Միշաբաթի օրն զանէծս եւ ըզկապանս ի վերայ զրողին հրապարակաւ եղեալ արձակեցի զնոսա զնալ ո՛րք եւ իցէ. բայց ոչ իմացայ թէ ո՛վ ոք զայն արար. եւ զայս վասն այնք զրեցի, զի իմացիս թէ յետ Հեննէին՝ Տունս յո՛ր կէտն հասաւ. եւ Աստուած փրկէ յայլ փորձանաց, զի այս սկիզբն է երկանց. թէ յայս երկիրս ոչ հասիք փութով. զորպէս Սրբոյ Տանս յետոյ կիմանայք. եւ այս ոչ ի դրսէ է, այլ ի ներսէն եւ յրնտանեաց եւ աներեւոյթ՝ զոր Տէր զչար խորհուրդս նոցա խափանեացէ: Եւ զմեր ողորմելի Պետրոսն յեմաֆայ յղեցի բէիզ. Ծ (50) օր չմնաց նա այլ մեռաւ՝ Տէրն ողորմի իւրն: Եւ Ազարն մեծ բարեկամութիւն արարեալ թողեաց ի տեղւոյն յայն՝ զոր կամէր օրհնեալն յԱստուծոյ մահտեսի Մեղքոն Աղայն գնել եւ ոչ ետուն եւ այժմ այսպէս եղեւ: Տուր ողջոյն յինէն Հաջի աղային (լուսանցքիմ վրայ) եւ աւետիս՝ զի յոյժ ցանկալի իւրն առնէ յիշատակ. եւ այժմ վասն այնմ ոչ զրեցի իւրն, զի զեռ զգիւնն չկտրեցաք: Առ Մալխաս Օղլի մահտեսի Յովսէփն սառաֆ մեր Պետրոսին դրամ կայ՝ թամասուկն առ Պալատցի սառաֆ մահտեսի Գարրիէլն է. լեր մուղայիթ զի առցես. եւ զՂօրխմազ Սարդիսն յառաջ քան զնան յղեալ զի իմացուք զորպէսն քո: Եւ ողջոյն տամ ամենայն բարեկամաց մերոց մահտեսեաց, եւ որդոցս հարազատից վարդապետաց, եւ ամենայն սպասաւորաց քոց՝ եւ ողջ լեր ի պարծանս Հոգոյս Գրիգոր սգաւորի, որ ի Յուլիսի իք. զգիրս ծրեցի, սաստիկ ստիպով, վասն զորտրելի փութացուցանելոյ. բաւ է: Բէիզ վարդապետն ողջոյն սիրոյ թեղ բնծայէ. եւ Գարրիէլ վարդապետն եւ թէրճուման Պօղոսն զաջդ համբուրեն:

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻ 17 (29Ա)

ՀԱՍՑԷ

Աստուծով

Հասցէ զիրս՝ ի Ստամպուլ՝ ի ձեռն մեծի Պատրիարքի Տեառն Յովաննու Աստուածաբան վարդապետին անբաց ի բարին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

է՛

Տեառնդ Յովաննու Աստուածաբան վարդապետիդ ողջունիւ ի Բրիտոս, կրկին յայտ լիցի:

Յուլիս 1. [1733]

Ձի զչելս Սուլուլէի որդի չելս ինալին. որ այժմ պաշթաթիպլ է, լուաք թէ մանգուլ արած է, և զԱպու Սուլուտի որդիքն, զԱպտուհմանն կամ զԻւր

1 Դիւանապետ:

և դրաբար դժբախտիկնն ի տեղի նորա պաշտօնիս է արած. եւ եղև մեղ երկից ալ՝
 դացս յոյժ տորմութիւն, զի զգատարանի մեծ գերբն պաշտօնիսն կրտսէ, և
 մի՛ արասցէ Տէր՝ թէ յայն ք. եղբարց ձեռքն անկաւ այն մեծ գերբն. երկիցս
 այլ մեծամեծ գոռեր կրանան. վասնորոյ նորա փութացան զբել լիւրեանց մար-
 դոցն, ահա եւ մեք զբեմք քումք մեծութիւնն՝ զի երեքդ ի միասին ժողովիցիս
 աղլաց զլիւսւորքդ, եւ կրկին ի վերայ շէն խալիին թէճիտիւն տայք աննիւ ըր-
 պաշտօնիսն. զի է նա երկից աղլացս յոյժ բարեկամ, եւ զոր ինչ խնդ-
 րեմք նոյն ժամայն կատարէ. եւ նոցա թարց արդի է, եւ սա արդ այլ էառ ի
 գատարունէ, եւ բերեալ ինքն շէն խալիին ի մեղ ետ՝ որ եղաք ի մէջ դրոյս եւ
 առ քեզ յղեցաք, զի որտոցաւուրեւր հոգայցես՝ ընդ միւս աղլացն՝ եւ ըր-
 նոսա յորդորեցես տոռել զայդ՝ եւ ինքն իսկ շէն խալիին՝ ողջոյն տայ քեզ եւ
 խնդրէ զչնորհա զայս առնել նմա, յիշելով զհայրենական բարեկամութիւն. եւ
 զոր ինչ խարճ՝ Ֆլէմանին զնասցէ՝ երեքդ հոգայք, եւ մեք աստ ի նմանէ կառ-
 նումք, զի ո՛չ է քան զայլս. բայց Աստուծոյ համար ի ծածուկ լիցի, զի մի՛ ք.
 եղբարքն իմացին, զի թէ իմացան՝ մեղ մեծ վնաս կհասուցանեն, որպէս այս
 քանի տարի միշտ հասուցին. եւ այդր քեզ բարեկամ կձևւանան՝ մի՛ հաւա-
 տար նոցա զի բուն թշնամիք են Սրբոյ Տանս, եւ շէն խալիին մեծ բարեկամ.
 ահա եւ տիգրար Ֆաղլտին աղային եւս զբեալ է շէն խալիին՝ անպատճառ
 զայս բանս հոգայք. եւ ի մէջն ողջոյն մատո՛ Ֆաղլտին աղային եւ սոսա թէ
 լաւ որ յայս ժամանակս յերուսաղէմ շէն՝ զի յո՛յժ ի խառնակութեան միջի
 գոռ՝ անդիլաւոր դուրով. եւ մեք յահի եւ ի կսկծանաց միջի կեամք. եւ մեր
 միւս մեծ բարեկամ Շահպատանի որդի Նայլոյ շէն Ապովանապ էՖէնտին զքեզ
 ողջունէ, եւ վասն շէն խալիին բանին խնդրէ եւ նա զի մուշալիթ լիցիս. եւ
 ինքն եւս արդ մի յղեաց, եւ անցեալ տարոյ Հաշիմ զատէ տեղոյս գատարունին
 զիր՝ եւ խնդրեաց զի նախ զդիրն առ նա յղիցես, եւ թէ զարդն խնդրեաց՝ եւ
 զայն եւս յղիցես. նա կհոգայ. եւ թէ նա չհոգայ՝ դու տաս հոգալ. թէ քանի
 մի փող կկնայ՝ պատուական գլուխդ ողջ կացցէ. զի՛նչ առնեմք, հարկ ի վե-
 բայ կայ. (Առսանցքին վրայ) եւ յայտ մամ մեղ շատ լաւութիւն արարին ալս
 երկու արքն, աւելի քան դամենայն նայլոյ էՖէնտին. վասնորոյ խնդրեմ զի
 հոգայցես դոցոց բանն. եւ ահա նայլայն մէկ արդ այլ յղեաց, զերկուսն այլ ի
 զրոյս մէջն եղեալ յղիցի զի հոգասցես որպէս ի վերն զրեցի. զիտեմ զի զահ-
 մէթ⁴ է քեզ՝ այլ խնդրեմ զի մի՛ նեղասրտիցիս. եւ զմիւս զիրն որ առ տագ-
 նապ սրտիւ զրեցի, ումեք մի՛ յայտնիցես՝ միայն դո՛ւ իմա, եւ զճանս ե զսը-
 դաւորին հոգան Աստուծով հոգա՛. եւ թէ հնար է՝ զգայդ փութացո աղաչեմ.
 զի այժմ յոյժ խզնուկ եղեալ եմ, եւ միշտ յԱստուծոյ ժտեմ թէ մի՛ ընկնուր
 զիս Տէ՛ր ի ժամանակս ծերութեան, եւ այլն. միթէ լուիցէ Տէր. եւ ողջ լեր ի
 Տէր եւ ի պարծանս յոյժ Հիւրացելոյս Գրիգորի, որ ի Յուլիսի լ՝ զզիրս ծըն-
 ցի: Որդոցս պետաց, եւ առհասարակ ըրդ սպասաւորաց կրկին զողջոյն եւ
 զԱստուծոյ օրհնութիւն ընծայեմ: Ո՛հ այլ սրտիկ չունիմ շատ զիր գրելոյ՝ զի
 եմ ի մէջ անփարատ սպոյ՝ այլ կամք Տեսառն օրհնեալ լիցի, ա՛մէն:

Պէ՛տ իմ եւ լո՛յս աշացս՝ լալով զքեզ աղաչեմ, զիմ քաղցր որդոյ Ա-
 թոռակալ վարդապետի գտնորինականաց չարագրեալ տեսերն անպատճառ
 տաս տպել՝ կրկին աղբրեմ:

2 Նորոգել, վերահաստատել:

3 Ծախս:

4 Նեղութիւն, աւելորդ աշխատանք:

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻ 18 (30Ա)

ՀԱՍԾԷ

Աստուծով

Հասցէ գիրս ի Ստամպոլ՝ ի ձեռն Հայոց Պատ-
րիարքի՝ Տեառն Յովաննու Աստուածաբան մեծի Վար-
դապետին. անրաց ի նա Հասուցանողն՝ յԱստուծոյ
զվարճաւ առցէ, ամէն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

է՛

Տեառնդ Յովաննու Աստուածաբան Վարդապետիդ, եւ մեծի
Պատրիարքիդ, զողջոյնն սիրոյ ընծայեմ կարօտիւ:

Օղոստոս Դ. [1733]

Եւ Հայցեմ յԱստուծոյ զի կացցես անփորձ ազատ յամենայն չարէ. եւ
այս ինչ լիցի քեզ յայտ, զի յայսմ ամի՝ քան զայլ տարիսն՝ ա՛յլ շատ գէր գը-
րեցի քեզ խոցեալ սրտիւ, զորն որ իմ յօժարութեամբս եւ զորն որ ի Հարկէ
խնդրողաց. եւ թէ ամենայն Հասեալ է ի քեզ դիտեմ զի յընթեռնուող կրարկա-
նաս. եւ խնդրեմ զի մի լիցիս մեղադիր, որպէս ահա եւ այժմ Հարկ եղեւ ինձ
զրեւոյ քեզ զայս. բայց ճշմարտիւ գրեմ վասն այդ Մէհմէտ Աղայ ոսկէպիտոց
իշխողիդ՝ որ յանցեալ ամն եկն աստ՝ ի Սուրբ Քաղաքս Երուսաղէմ, եւ իսկոյն
Համբաւն տարածեցաւ քաջութեան, եւ նկուն եղեն ամենեւեքն, որ եւ ոչ կարէին
յայտնադէմ չըլիլ, որ եւ զբազում տիրութիւնս արար, եւ միշտ յուսողրելով
թէ ոք զձեզ նեղեացէ ինձ ա՛ղղ արարէք. բայց ո՞վ ոք կարէր յոսկէպիտոցն յա-
ւուրս զորա՞. ումէք զվնաս ինչ Հասուցանել. եւ ա՛յնպէս թուի ինձ թէ ի բա-
ղում ժամանակաց՝ աշպարհի քաջասիրտ Աղա՝ ի Սուրբ Քաղաքս ոչ էր եկեալ.
որ զհամայնս յաղթէր՝ եւ դա յաղթեաց ա՛յնքան՝ մինչ զի սարսէին ամենեւե-
քն ի լսել զանուն. եւ ի մանդուլն լինիլ դորա՝ յիրաւի զի բնաւքս տրտմե-
ցաք այլ զի որպէս օրէն է ինքեանց՝ զայն առնեն միշտ անխռով զմիմեանս
փոփոխելով մեծաց հրամանաւ. վասնորոյ ի զայ նորոյն՝ ահա դա մեր բարե-
կամ ելեալ եկն այդր. ուստի ի տեսանելն՝ խնդրեմ զի զչնորհակալութիւնս յո-
րով մատուցես՝ թէ զքէն շատ շնորհակալութիւն գրեալ են ի Սուրբ Սաղի-
մայ՝ քանզի ինքն զսոյնս խնդրեաց, եւ ահա ես գրեցի. եւ քեզ զիւրին է կա-
տարել՝ թէ եւ թեթեւ ընծայեալ լիցի՝ չէ ի կորուստ քանից կամի կրկնակի
զալ այսր՝ թէ տայցեն: Եւ թէ կամիս զտեղոյս զորպէսն իմանալ զաշխարհիս՝
ցդա իսկ Հարց՝ նաեւ զմեր խղճութիւնս՝ թէ յո՞րպիսի դառնութեան միջի
կիսմք. իսկ զՏանն քո՞ դամենայն զորպէսն եւ զիմս խղճութիւն՝ ի սայլաճո-
ճու զորոյն լիապէս ծանիր եւ զգալի փութացո թէ Հնար է. եւ զի՞ է երկրոր-
դեն կրկին եւ զպատուական զլուրդ ցաւեցնել. եւ զի վերդ որ ոչ եկն յայս-
քոն ժամանակս՝ է՛ ինձ տազնապ մեծ. վասնորոյ մի թողուր զիս աշպարհ խղ-
ճալի, զի եմ իբր զփայտ չորացեալ ի տրտմութեան եւ ի սոյոյ միջի ընկզմեալ.
այլ կամ Տեառն լիցի օրհնեալ, եւ պատուական զլուրդ ապրեալ. եւ ողջ յեր
ի պարծանս խղճոյս Գրիգորի, որ յՕգոստոսի Դ. զգիրս ծրեցի՝ բաւ է:

(Լուսանցքիմ վրայ) Ողջունեմ օրհնութեամբ գլխոսն խոհմա զոր-
դիսն իմ զհամայնս, եւ օրհնութիւն տամ սպասաւորաց պատուական առձինդ,
եւ ամենայն բարեկամաց զմեզ Հարցանողաց: Պես իմ վասն Աստուծոյ զմեր
որդի Պրոխորոն եւ զԱւետիք վարդապետսն՝ մի՛ թողցես յուրեք զնալ՝ նախ

աստ դայցեն եւ ապա դոր Տէր առաջնորդեսցէ՝ ու՛յնպէս առնիցեն. եւ տամ սիրով զողջոյն նոցա, եւ Տէր լիցի ինքեանց վարձահատոյց: Իմ որդոցն բազմախատից՝ Գաղսլար, Յակոր եւ Ալէքսան հարադատաց զկրկին օրհնութիւն ընծայեմ. բաւ է:

Կրկին լալոտ աչօք զողջոյն եւ զշնորհ Սուրբ Տեղեացս ընծայեմ երկուց Եպիսկոպոսացո՛ր բարունեաց Յարութիւն եւ Յակոր խոհեմ պետացո՛ւ, եւ Յովհաննէս վարդապետի՛ւ եւ համառօտ դասս ասեմ. իմ Հէննէն զիմ լոյս աչացս խաւարեցոյց եւ զնաց առ Աստուած. տեսանեմ զձեզ ո՛րդէք, թէ ո՞րպէս լի-նիցիք ցո՛ւպ ծերութեան մեծի Հօր ձերոյ, եւ դառամեցեալ պապուս նորա դը՛նտլոյ՝¹ եւ Տէր զձեզ օրհնէ: Ամէն:

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻ 19 (32Ա)

ՀԱՍՏԷ

Աստուծով

Հասցէ գիրս ի Ստամպօլ, ի ձեռն Հայոց Պատրիարքի՝ Տեառն Յովաննու Աստուածարան Վարդապետին. անբաց ի նա հասուցանողն՝ յԱստուծոյ օրհնեալ լիցի. ամէն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Է՛

Տեառնդ Յովաննու Աստուածարան Վարդապետիդ եւ մեծի Պատրիարքիդ զողջոյնն սիրոյ՝ ընծայեմ մեծաւ սիրով:

Սեպտեմբեր ԻԲ. [17:33]

Երջանիկ Պետիդ իմոյ եւ աչացս լուսոյ.....¹ եւ յայտ առնեմ դաս ինչ, զի ի Սեպտեմբերի ԻԲ. գիր քո մէնդիլով ի մեզ հասաւ, յորում գրեալն էիր թէ Ֆէրմանն եղեւ որ վասն ճանապարհաց, եւ շաւուշիւ յղելոց եմ. ե թէ Էճ (700) զուշ կգնայ. հո՛գի թէ Աստուած յաջողեաց որ այն հրամանն էանց՝ եւ ճանապարհաց անդորրութիւն եղեւ որ ուխտաւորքն հանգիստ գան՝ ոչ միայն Էճ. այլ ե՛ւս աւելի արժէ՝ եւ յօժար եմ Աստուծով ի տան՝ զի շես լսեր թէ գինչ կպործեն ի խղճերաց զլուին. մեծ վարձք է քեզ թէ մուղայիթ լինիս՝ եւ թէ չլինէ՛ կրկին դատին մինչեւ Աստուծով հաստատ լիցի. գիտես զդա տու-նոյ դաղմի՞՞ բանն. եւ թէ ինչ կգնայ թող գնայ՝ պատուական զլուխդ ողջ կացցէ՛ մեծ յիշատակ է թէ հաստատեսցի: Եւ միւս բանն Հալապու, որ մեր որդի Գարբիէլ վարդապետն զնեղութիւն եւս կրեալ է այդր՝ ի ձեռաց այն մալիքանայ առնողին. եւ ահա զանունն եւ գտեղն գրեաց եւ է ի մէջ գրոյս. գայն այլ ճար մի արա կա՛մ ի նմանէ վերցո եւ կամ թէ յիւրնէ գնեա, եւ Ֆէրմանն

¹ Նամակի քուղբը կարուած Բլլալուն, շատ յստակ չին այս երկու բառերը. քեւրեւ՝ «նք զնալոյ»:

¹ Նամակագրին կազմէ բաց ձգուած:

² Ընդգծուեց իմ կազմէ: Իմաստը անձամբ կը մնայ ինձի:

արա, եւ յղեալ ի Հալապ՝ ի ձեռն մեր հոգեւորան զործակալ Հալապցի սարկաւապ Յովանէսին որ անդր է ի հոգեւորան մէջն, զի բազմիցս զաղաղակ գրեցին. խեղճ են սէֆիլ՝ մարդկիքն. եւ եկեալ մահտեսիքն եւ ո՛ւմ Համար կթողուս բանն՝ զի ամէն ոք հետ իւր բանին է. եւ Տէր քեզ տուեալ է զչնորհ զի զայդպիսի վարձուց իրան հոգացես. մի՛ ձանձրասցես զայդպիսի իրան հոգալ եւ յԱստուծոյ զվարձս առնուլ մինչդեռ ժամանակս ի ձեռսդ է՝ եւ Տէր տացէ քեզ կարողութիւն, ա՛մէն: Լո՛ւր եւ զայս խղճալի լուր, զի մեծ Պէկն՝ եկն աստ՝ եւ այնքան ընտանեցաք ընդ նմա, զի ասելոյ չէ. բայց անբախտութիւն մեր ոչ Լթող շատ յառաջանալ զի տկարացաւ հիւանդացաւ որ եւ մեռաւ՝ ի Ձորեք՝ Հարաթի գիւղերն՝ լոյս ի Հինգշաբթի, ժը. ժամուն եւ թաղեցաւ, եւ եղեւ կըսկիծ մեզ նաեւ բոլոր քաղաքիս եւ յաւէտ մեզ. զի զայլ ոք ոչ զիտէր՝ բայց թէ դմեզ: Շա՛տ գրեթէ Ղօրթմաղ Սարգիսն նախ քան զՊէկի մահն յղեցաք, եւ մահն Պէկին եւ թաղումն ի Սեպտեմբերի ի՛նչ. եղեւ՝ դու ողջ կացցես. եւ ըստակի էհուալ եմ գրեր ի մէջ Ղօրթմաղի թխտերացն. բան ի վեր մի՛ հանցես՝ զի յետ մեռանելոյ Պէկին զթէմէսիկն ի խաղնատարն⁴ տուաք պատուեալ եւ զմեր դրամն առաք. բան շմոհաց առ նա մեզ, բայց թէ զոր ինչ ընծայ նմա մատուցաք. այս այսպէս եղեւ: Փա՛ռք բարերարին Աստուծոյ, եկող մէնդիրն այսօր ի Սուրբ Քաղաքս եմուտ. եւ յորժամ ետես զՖէնտին իւրն մեռեալ թախծեալ սրտիւ՝ յղեաց առ մեզ՝ թէ գիր ունիք տուէք զի ի վաղիւն ի Բիւննդ զնալոց եմ. եւ իմ ի լոյս Շարաթի գիւղերն ի տօնի (Լուսանցքին վրայ) Սրբոյն Գէորգոյ զգիրս ծրեցի չաշխնացեալ. եւ ողջ լեր ի Տէր ի պարծանս խղճոյս Գրեգորի, որ ի Սեպտեմբերի ի՛թ. գգիրս ծրեցի ստիպով. եւ զօրհնութիւն եւ զողջոյն սիրոյ ընծայեմ Յարութիւն եւ Սարգիս վարդապետացն, եւ տիրացու Գաղպարին եւ մահտեսի Ալէքսանին եւ այլոցն ամենեցուն: Որդիքն իմ եւ քոյդ՝ քառ՝ զա՛ջդ սուրբ Համբուրն արտօսարխառն. նաեւ մեր ծերն եւ Գարբիէլ վարդապետն Համայն միաբանիւք զսուրբ աջդ Համբուրն եւ աղօթքս առնեն, զի զայցես բարով, բաւ է:

(Հասցէին տակ)

Սէ՛ր իմ, այսօր խղճալի գիր մի ի Հալապու գիտէն եկն եւ ի մեծ որողայթ ձգեալ են զխեղճն. եւ գիտեմ առաջի Աստուծոյ եւ մարդոց վկայեմ զի սո՛ւտ է եւ ի՛թթիրայ, զի հաւաստեաւ վերահասու եղէ, եւ արօղքն այս չար իրացն հետեսալքն ի մէջն են արարեալ, վասն հալածելոյ զնա անտի. եւ թէ նա ել ի Բերիոյ՝ շատ աղմուկ եւ չփոթ լինելոց է. խնդրեմ զի որքան կարես օգնեալ նմա. աղաչեմ եւ զարձեալ աղերսեմ, վասն Աստուծոյ օգնեալ նմա եւ Տէր քեզ օգնեսցէ՝ ամէն:

Հրատ. ԱՐԱՅ ԳԱԼԱՅՅԱՆ

(Շար. 4)

3 Թշուառ, հէգ:

4 Գանձապահ: